

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Be-reshit

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1836 oder 1837]

גכ הרש י"ח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8807

תרגום אשכנזי

חיי שרה כג

כג (א) עֵם וּוְאֵר דְּאֵלְעֵבֵנִים: אלטער דער שרה הויג דערט יאהרע אונד צוואנציג יאהרע אונד זיעבען יאהרע: דיעזעס וואָרען דיא לעבענס יאהרע דער שרה. (ב) אַלֵם שרה שטאַרבע קרוי ארבע,

תרגום אונקלוס

ר ש י

כג (א) ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרי שנה ושבע שנים. לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל לומר לך שכל אחד בדרג לעלמו בת ק' כבת כ' לחטא מה בת כ' לא חטאה שהרי חיונה בת עינשין אף בת מאה בלא חטא ונת כ' כנת ז' לייסי: שני חיי שרה. כלן שוין לטובה: (ב) בקרית ארבע. על ס' ד' ענקיס שהיו שס אחימן שני וחלמי ואניהס. ד"א על ס' ד' זוגות שנקברו שס איש ואשתו. אדם וסוה. אברהם ושרה. יצחק ורבקה

ב א ו ר

כג (א) חיי, סמוך, והנפירד חיים, ויבוא תמיד בלשון רבים ולא יתפירד לעולם כמו שמות ריחים, מאזנים, מספרים, בעבור שהם כלים מורכבים משני כלים ומלאכתם לא חעשה כי אם בהרכבתם יחד ובהפירד' בטלה מלאכתם המיוחדת להם בהיותם יחד אף שעדיין כלים הם וראוי' למלאכה אחרת. ונ"ל שגם חיים בלשון רבים לפי שחיי העולם מחזברים אל הזמן המורכב מן חלקים ורגעים רבים מבופים יחד ולא יתפרדו, והשרש ממנו חיי בדעת הרד"ק בשרשים שרש חיי, ובכר הארכתי בזה בקוטרם עלים לתרופה אשר כבר ילא לאור בס' שמות גד"ה ופיה: מאה שנה וגו', מנהג הלשון להקדים המספר הרב על המעט, ונמלא גם להפך בשני חיי יעקב ברוש פ' ויחי, ומה שנכתב שנה בכל פרט, רש"י פי' ע"פ הדרש, והרמב"ן טען עליו ע"ג, ופי' שדרך הלשון בן הוא, ואינקלוס ויב"ע לא תרגמו ב' מלות שנה רק מלת שנים כי עיקר תרגומם לבאר הכוונה, ובל"א מתורגמים בולס, וב' הראש"ס אע"פ שנשאר נשים לא נתפרש ימי חייהן בשרה הולך לפרש בשני כל הולך להזכיר מיתתה בשני כל קנין המערה פירש מתי מתה לאחר תשעים של הריונה עכ"ל: שני חיי שרה, לפי פשוטו הוא פרט ואחריו כלל ועניו, אלו היו שני חיי שרה, ובן מתורגם בל"א: (ב) בקרית ארבע, שם האיש ארבע בדכתיב ביהושע את קרית ארבע את הענק (ט"ו י"ג), כמו מקרית סיחן (במדבר כ"א כ"ט), (הראש"ס), ובן פי' הראש"ע, והוא שם עלם לו לפי פשוטו, ורש"י נתב שהעיר נקראת בן ע"ש ד' ענקיס שהיו שס אחימן שני וחלמי ואניהס, וגם זה נכון, לקרות העיר על שם לפי שהיו בה, או שהיתה שלהם, והנה אונקלוס ויב"ע תרגמו ב"ב, קרית ארבע. ויראה כי לדעתם היה שמה בן, כמו קרית ספר (יהושע ט"ו ט"ו וי"ד וי"ג וי"ב וי"א וי"ז), קרית יערים (יהושע ט"ו ט"ו וי"ח י"ד), ואינו סמיכות קריה של האיש ששמו ארבע כי אם ה' בן היה להם לתרגום קריתא דארבע כמו שמתרגמים מקרית סיחן, מקרתא דסיחן, ובן כל הסמיכות יתורגמו בארמי בל"ת בתחלת המלה השניה שמורה בארמי הוראת הקנין כמלת של כמו

ה מ ע מ ר

כג (א) חיי, הרב המבאר אמר שחיים הוא כמו ריחים מאזנים מספרים, ואין המשל דומה לנמשל כי באלה אשר ישול בהם המה ע"ד רבים הזוגי, אבל חיים בא על כל הרבוי הפרטי, ועל משקל דל"ם כי הוא מן הכפולים, והעד כי הנגינה מלרע ובכל הזוגים הנגינה מלעיל כנודע, אך בא רבים מטעם שכתב הרב, ולכן גם השמות אשר יורו על זמן מיוחד מהחיים יפרנו תמיד, כמו עלומים לעורים זקונים.

אַרְבַּע הוּא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
וַיָּבֵא אֲבֵרָהָם לְסֶפֶד לְשָׂרָה
וּלְכַתָּה

דאסועלבע איזט חברון אים
לאנדע כנען דא קאם אברהם,
אום שרה צו טרויערן, אונד
זיא

תרגום אונקלוס

שָׂרָה בְּקֵרִית אַרְבַּע הִיא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ
דְּכָנָעַן וַאֲתָא אֲבֵרָהָם לְמִסְפָּדָה לְשָׂרָה

ב א ו ר

כמו מלך גרר (בראשית כ' ז'), מלכא דגרה, אבי כנען (שם ט' י"ח), אביהי דכנען, והנה בהשקפה ראשונה תהי' דעתם הפך הכתוב המפורש ג' פעמים ביהושע, קרית ארבע האדם הגדול בענקים הוא (י"ד ט"ו), קרית ארבע אבי הענק (ט"ו י"ג) קרית ארבע אבי הענק (כ"א י"א), שהוא גם בודאי שם האיש כי יבוא אחריו החאר שהוא אבי הענק, והאדם הגדול בענקים, אבל אחר ההסתבלות יראה לי כי קראוה קרית ארבע ע"ש האיש שהוא לגודל גבורתו, אס שהיתה שלו או שהיה דר נתיבה, ואז נעשה השם הזה שם העלם לה, ולכן נאמר שם, ושם חברון לפנים קרית ארבע, שזה היה שמה, ומפרש אס"ל למה קראוה בן על שמו, ואמר כי האדם הגדול בענקים הוא, ולכן תרגם שם יונתן בן עוזיאל, קרית ארבע, אלא שהכתוב מפרש שם אס"ל שנקראת בן ע"ש האיש שהיה שמו ארבע שהיה האדם הגדול בענקים, כמו שתרגם קרית יערים ג"כ בן בלי שנוי, (וקרית ספר אף שתרגם, קרית ארכי, בלי ספק הו' לו איזה בוונה במלת ספר, ועב"ל חשבו לשם אחד בעבור שלא תרגם קרתא דארכי), מאס"כ מקרית סימן, ת"ל מקרתא דסימן, בעבור שאיש זה שמה העלמי, רק חשבון, אלא שהמוטלים בנשאים מליבחס עליה רצו לכפול הלשון במלות שונות אמרו בתחלה, באו חשבון, תבנה ומכונן עיר סימן, כי אז יראה מחשבון, להנה מקרית סימן, ומה שמלאנו ממרא קרית הארבע (בראשית ל"ה כ"ז), ישבו בקרית הארבע (נחמי' י"א כ"ה), בה"א הידיעה, שלא תבא על שם עלם האדם פרטי, היינו בנמיכת לירוף ב' הכוונות יחד, הא' שנעחק השם ארבע מן האדם שהוא אל העיר להיות לה שם עלמי, והב' שהיא קריה של האיש ששמו בן, והבן זה, אבל אונקלוס תרגם גם קרית הארבע, קרית ארבע, ולא קרתא דארבע, על הכוונה הא' לבד, ועיין מ"ש הרד"ק במכלול (ד' קטן דף כ"ד ע"א), ויש לי עוד דברים בזה, אבל אין להאריך פה, שלא ללאת מכוונת החבור [ועיין מ"ש בפ' וישלח (ל"ה כ"ז)], ולכוונה זאת תרגם פה גם המתרגם האשכנזי, קרית ארבע: הוא חברון, הכוונה שנקראת עתה חברון בימי משה כותב התורה שנימי' כבר מת ארבע אבי הענק, ולכן בפרשת מרגלים לא הזכיר רק ושם אחימן אשורתי למי ילידי הענק (במדבר י"ג כ"ב), ולא ארבע, אבל בימי אברהם אולי הי' עדיין מי, ואפשר לא הי'ה נקראת אז רק קרית ארבע: ויבא אברהם, הרש"ס כתב אפילו לא בא ממקום אחר אע"כ ראוי לומר כי בא לסופדה עב"ל, והוא ג"כ דעת הרמב"ן שפי' ויבא על התעוררות הזעשה, והראש"ע כתב ובאשר מתה שרה היה אברהם במקום אחר ע"כ אמר ויבא אברהם עב"ל, ורש"י כתב ויבא אברהם, מבאר שבע, ולא פי' מדוע שב לבאר שבע כיון שהיה דר בחברון י"ב שנים קודם העקידה לפי דעתו, וכבר הגדתי דעתי בזה בסוף פ' הקודמת, ואסיף עוד באן לבאר כי בעבור שאמו במדרש ויבא אברהם מהר המוריה, נוכל לומר שבשנו מהר המוריה ללכת לביתו לבאר שבע שמע בדרך שמתה שרה בחברון לכן בא תחלה לחברון לספדה ולקברה שם ואס"ל שב לבאר שבע ושם יש כל ימי חייו, ומה שכתוב בסוף פ' העקדה ויקאו וילכו יחדו אל באר שבע, היינו שבעת שקמו ללכת מהר המוריה היה דעתם ללכת לבאר שבע, אך בדרך כשאמע מיתתה הלך תחלה לחברון, ומה שאמר שם וישב אברהם בבאר שבע היינו אחר שנת מחברון, רק שרצה להשלים ענין באר שבע, ואס"כ לספר ענין ביאתו לחברון וקנין המערה בארובה, כי זהו הדרך הנהוג בכל התורה להשלים ענין אחד בולו, ואס"ל יתחיל לספר ענין אחר הקדום לסוף הענין הראשון באשר הנדתי בהקדמה ובבאורי כמה פעמים. ונוכל עוד לומר כי הוא בעין כלל ואחריו פרט, כי בתחלה כלל שב לבאר שבע וישב שם בקניעות ואס"ל פרט האין בא לבאר שבע ואמר שנת דרך חברון כי מהר המוריה בא תחלה לחברון לספוד לשרה ולקברה ומשם חזר לבאר שבע: לספר לשרה, ענינו על שרה או

ואקברה מתי מלפני: (ה) ויענו
בנידת את אברהם לאמה לו:
(ו) שמענו אדני נשיא אלהים אתה

ראמיט איד מיינען מארטען
בענראבע פאן מיינעם אנגע
זיפטע הינויענו: דיא קינע
דער חת אנטווארטעטען דעם
אברהם, אונד שפראכען צו
איהם: (ו) הארע אונז מיין
הערר! דוא ביט איין געפטי

תרגום אונקלוס

עמיון ואקבר מתי מן קדם: (ה) ואחיבו בני חתאה ית אברהם

למימר ליה: (ו) קבל מיננא ריבוננא רב קדם יי אתה ביננא בשפר

באור

(נמדבר ל"ג ל'): עמכם, אכלכם: ואקברה מתי מלפני, אוחיאנו מלפני לקברו: (ה) לאמר לו, ויאמרו לו המאמר הנמשך כלשונו ממש כהוראת מלת לאמר בכל המורה וככל פירשמה היטב בהקדמה, ובמה פעמים נבאורי זה בפ' ויחי ובפ' גאח ועוד בשאר מקומות, והנה פה אי חסר לפרש לאמר לאחרים נעבור מלת לו שלאחריו, מלבד שענין המאמר הזה אינו איך לאחרים, וזה ענין אב לכולם: (ו) שמענו אדני, לפי משפט הלשון ראוי לומר אדנו בכנוי לרבים המדברים כלשון כל המאמר הזה, אבל בלי ספק היה אחד המדבר בעד כולם ואיך זה מדרך המוסר שזיס המדבר את אחרים אותם עמו בקבלת האדנות והמרות, כ"כ הראש"ב (ומלת שמענו היא לשון קבלת דברים פה וכן ת"א וי"ע, וכל"א מחורגס (הערע אונז) ב"ב כל"א חוכלל בו גם כוונת קבלת הדברים), ואדני תרגמו אונקלוס וי"ע, רבוננא, לשון רבונס, כאלו בחוב אדונו, כי דרכם לתרגם הכוונה, אמנם אינו לא ידעתי וזה דרך מוסר כי המדבר בעד כולם ידבר ומלתם על לשונו, ובכלל דבריו דבריהם, ואולי נהפוך הוא שאינו מדרך המוסר שהשליח המדבר בעד כולם יפרש בדבריו שלא יקבלו לאדון רק על עצמו ולא על שולחיו, ולדעתו אונקלוס וי"ע שחרגמו כלשון רבים עברו חק המוסר, גם המדבר ההוא אחד מבני חת חת חת כדי דבור חזר בו ואמר נשיא אלהים אתה בחובנו, קבלו לנשיא אלהים על כולם: לכן נ"ל שמלת אדני פה הוא שם על משקל זה, כאשר מלאנו שמות תארים רבים ביו"ד האמנות"ו בסופם, קלתם ליסם האיש ע"ש מקומו או משפחתו כמו יהודי, מצרי, עברי, אדומי, נובי, פלשתי, פנימי, וקלתם ע"ש המקרה שזולה לו כמו עירי, וקלתם ע"ש המקרה הטבעי אשר לו באחת ממדותיו אם טובה אם רעה, כמו אכזרי, רחמני, מן ידי נשים רחמויות (איכה ד' י'), כי מן רחמן יאמר רחמנים כמו מן גולן גולנים, כמו שמורגל בדברי חנמינו ז"ל רחמנים בני רחמים, ויאמר החאר הזה נשיא אופנים, אדון, אדוני, כמו לא אכזר כי יעורנו (איוב מ"א א'), אכזרי הוא (ירמ' ג' נ"ג), ובמו רחמן, רחמני, ויש חילוק בניהם כי בנבואה השם בלא יו"ד בסוף חבא ה"א הידיעה נכאש, ולא יאובח האומר שמעני אדון רק האדון, אך נבואה עם יו"ד בסוף אין כורך אל ה"א הידיעה, ולרבים יאמר אדונים, יתכן שיהי' מקונן מן אדון, כמו מן שלום, שלומים, מן גדול, גדולים, ומן הרוב, קרובים, ויתכן נ"כ שיהי' מקונן מן שם אדוני, כמו מן אדומי, אדומים, שהראוי להטות אדומיים בשתי יוד"ן, אחת ליסם ואחת לרבים, כמו הלא כנני ב"ש"ים וגו' ופל' אלהים מנפזור (עמוס ט"ז), והאשר נאום פלשמים הנמלאים נמקרא חסרים יו"ד היסם, לקושי פנישח שחי יוד"ן, וכן מלאנו יהודיים בשתי יוד"ן בתיב ולא קניו יו"ד פעמים במגלת אסתר, והאשר יהודים קרי וכתוב, וכן כה הראוי מן אדוני אדונים אך הוקלה המלה ויהי' לפ"ו בנבואה שמענו אדוני בלא ה"א בנבואה שמענו האדון נה"א ויהי' בנבואה בלא"א (הערע אונז, הערר): נשיא

(ז) אדני, הרב, המנאח המזבח עם הראש"ע אם הוא מדרך המוסר שש האחד יוצר בעד כלם

תרגום אשכנזי

חיי שרה כג

בְּרִזְכֵּנוּ בְּמִבְחָר קְבָרֵינוּ קָבַר
אֶת־מִתְהָ אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת־קְבָרוֹ
לֹא־יִכְרַח מִמֶּה מִקְבַּר מִתְהָ:
(ז) וַיִּקֶּם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְעַם־
הָאָרֶץ לְבְנֵי־חֵת: (ח) וַיְדַבֵּר אִתָּם
לֵאמֹר אִם־יִישׂ אֶת־נַפְשְׁכֶם לְקָבַר

ליכער פֿירשט אונטער אינו!
איך דעם אויסגעוויכטעסטען
אונזערער בעגרעכניססע בע-
גראבע דיינען טאָרטען, נייע-
מאָנד פֿאָן אונז ווירד דיר זיין
בעגרעכנים ווינערן, דיינען
טאָרטען צו בעגראבען. (ז) דאָ
שטאַנד אברהם אויף, ביקטע
זיך פֿאַר דעם פֿאַלקע דעם
לאַנדעס, פֿאַר דען קינדערן
חת, (ח) אונד רעדעטע מיט

איהנען, וויא פֿאַלגעט: ווען עס אייער וויללע איזט, דאָס איך מיינען טאָרטען בעגראבע

פֿאַן

תרגום אונקלוס

ר ש י

לְבֵית הַקְּבֵרוֹת: (ו) לֹא יִכְלֶה. לֹא יִמְנַע
כְּמֹלַח רַחֲמִיד. וְכִמּוֹ וַיִּכְלֹא הַגָּשֶׁם:
קְבָרֵיהָ לֹא יִמְנַע מִמֶּה מִלְּמִקְבַּר מִתְהָ:
(ז) וַיִּקֶּם אַבְרָהָם וַיִּסְגִּיד לְעַמָּא דְאַרְעָא לְבְנֵי חֵתָא: (ח) וַיְמַלִּיל עִמָּהוֹן לְמִימַר אִם אִיתָּ

דעוא

ב א ו ר

אלהים, ולא גר ותושב ואין אלה לריך לקנות: במבחר קברני, במקום שקוברין שרי הארץ
והרי לך קבר מזומן: לא יכלה, לא ימנע, ועיקר שרשו בלא בל"ף כמו ויכלא הגשם (בראשית
מ' ב'), לא חכלא רחמיד ממני (תהלים מ' י"ב), וימלא גם בל"א במקום האל"ף כמו אשר
כליתני היום הזה (שמואל א' כ"ה ל"ג): (ז) וישתחוו לעם הארץ לבני חת, ענינו, לעם הארץ
שהם בני חת, והשתחוה להם לכבודם ולהודות להם על טובתם עמו, ודקדוק מלת וישתחו
עיון בתחלת כ' וירא (י"ח ב'), ונקו"א איה"ה אגיד דעתו בהנדל הפרטי שבין ב' השרשים
הנמשלטים בענין זה שחה ושחה, עם שנענין הכללי הוראה אחת להם, הואיל ולא ראיתי
לשום אחד מן המדקדקים הראשונים גם האחרונים שיבדיל ביניהם בל"א ענין פרטי, כדרך
השרשי' הנרדפים: (ח) אם יש אח נפשכם, אם רטונכס שאקבור את מתי, כמו אל תתנני
בנפש לרי (תהלים כ"ז י"ב), ואנקלוס תרגם נפשכם, נפשכון, והוסף מלת רעוא, וכן תרגם יב"ע,
ויראה

ה מ ע ר

כלם כי ידבר כלשון יחיד או רבים עיין בדבריו, ולדעתי לזקן דברי הראב"ע שבאופן הזה יותר
נכון לדבר ביחיד, וכן מצינו ביהודה אשר המליץ בעד אחיו אמר הננו עבדים לאדני גם אנחנו
וגו' (לקמן מ"ד ט"ז) ובפרט כאן שאלת אדני הוא לקריאה, וזעור הבחוב כך הוא: שמענו אדני!
נשיא אלהים אתה בתוכנו, וכן יאמר הלועז: (עיין הערך! דוא ביזט חיון חז"ו) כי המדבר
אשר יקרא לשומע ידבר בעדו אם גם תוכן דבריו הוא בעבור שולחיו, וכן תרגם הרמב"מ.
ומה מאד השכיף בעל הטעמים כי אף שזינר מלת שמענו עם אדני במונח רביעי, בכל זאת
העמיד פסיק ביניהם, כי באמת מלת אדני עולה ויורד. גם מה שחש הרב היות היו"ד של
אדני ליחס כמו אבזרי, אך זר הוא כי לא מלאנו יו"ד היחס כ"א אם על יחס גופני כמו אדמוני
או על תכונה ופשיית כמו אבזרי שהם קנינים דנוקים בעלם (מקלירענליען), אבל תואר שהוא
רק מאמר המלטרף (רעזחטיין) (עיין מלות הגיון להרמב"ם), כמו שר ומלך ועבד וכיוצא, לא
נמלא ביחס היו"ד במקרא כלל, ואל תשיבני מן שיעור הזורי (להלן ל"ו כ') שדעת הראב"ע שם
היות היו"ד ליחס והוא מן חורי יהודה (ירמי' כ"ז כ') כי כבר דמה הרב ז"ל שם את דבריו ע"ש.

את-מתי מלפני שמעוני ופגעו-
לי בעפרון בן-צחר: (ט) ויתן
לי את-מערת המכפלה אשר-לו

אשר

הרגום אונקלוס

חרגום אשכנזי קסו

פאן מיינעם אנגעזיכטע וועג,
זא הארט מיך! לעגט מיינעם-
וועגען איינע ביטטע איין בייא
עפרון, צחר'ס זאהן, (ט) דאס
ער מיר דיא האהלע צו מכפלה
געבע, וועלכע איהם געהארט,

אונד

ר ש י

ופגעו לי. ל' נקט' כמו אל הפגעי זי:
(ט) המכפלה. בית ועליה על גבוי.
ד"ס שבסולה בזונות:

בכסף

רעוא בנפשכון למקבר ית מיחי מן קדמי
קבילו מני ובעו לי מן עפרון בר צחר:
(ט) ויתן לי ית מערת כפלתא די ליה די

ב א ו ר

ויראה שמפרשים הכתוב כאלו הוא מקרא קלר, ושעורו, אם יש רטון בנפשנס, והוא שב על
המאמר הקודם אם רלונב: לקבור את מתי באו שאמרתם במנחם קבריכם, שמעוני ופגעו
לי וגו': ופגעו לי, לשון תהנה ובקשה, כמו אל הפגעי זי (רות א' י"ו), ולי, ר"ל בעבורי,
ופי' התחננו בעבורי אלל עפרון בן צחר, ולשון הרמב"ן וטעם ופגעו לי כי הי' עפרון עשיר
ונכבד כאשר אמר ביני יביןך מה היא ולא יפי' לו לכבוד למכור נחלת אבותיו בענין נדות
היזרעאלי על כן לא הלך אברהם אליו להרבות לו מחיר השדה ובקש מאנשי העיר שיפגעו
בעבורו דרך כבוד עכ"ל: (ט) ויתן לי, שאחשוב אותה כמתנה אם בכסף מלא אקחנה
ממנו ועל כן הזכיר לשון מכירה, וכן אלל בכסף תשכרני ואכלתי ומיס בכסף חתן לי (דברים
ז' כ"ח), שהמים הנתינים נמתנה אתן בהם כסף או שהוא דרך הלשון להזכיר כן במלירות,
(הרמב"ן), ויב"ע תרגם ויזבון, לפי הכוונה, אלל אונקלוס תרגם ויתן, אף שלמעלה תרגם
חנה לי, הבו, כי בלשון ארמי משתמשין בשני הפרשים על ענין הנתינה, גם בלשון הקודש
ישמשו בשניהם כמו הבו מקינים (בראשית מ"ז י"ו), הבי המטפחת (רות ג' ט"ו), ועוד
רבים, וכן בלשון אשכנזי מתורגם (געבע): מערת המכפלה, רש"י פי' ע"פ גמרא דעירובין
(דף ג"ג ע"א), בית ועליה על גבוי, ד"א ובו, והראב"ע פי' מערה בחוך מערה, והרד"ק
בפרשים שרש כפל פי' מערה לפנים ממערה, ואין כוונתם אחת, כי דעת הראב"ע שהיתה קרקע
המערה העליונה עליית המערה התחתונה, אלל דעת הרד"ק שהיו שתיהן ביחד וכוהל מפסיק
בניהן אלל שלאחת הי' לה פתח אל החוף והיא נקראת חילוונה, ולשנית לא היה לה פתח
לחוף, רק דרך החילוונה ונכנסין לה בפתח שכוהל המפסיק בניהן, והיא נקראת פנימית,
והמערה היא חפירה שחת הארץ, אלל הרמב"ן הביא דברי רש"י וכתב שאינו נכון כי הכתוב
אמר שדה עפרון אשר במכפלה והנה הוא שם המקום אשר בו השדה ואין לו דרך לבקש טעם
לשם המקומות עכ"ל, ואף לדעת רש"י והרד"ק שארובו מענין הכפל אינו שם החואר, כי
לא יסמך השם העלם אל החואר שאחריו ופי' ראוי להיות המערה המכפלה לא מערת המכפלה,
אלל לדעתם הוא שם המקרה כמו מערת הכפל, ויתכן לפי דרכם שעל דבר הנפלת המערה
היח קראו את כל הנקעה ההיא מכפלה כמו בכר הירדן (בראשית י"ג י'), וכ"כ הרש"י,
וכן נראה דעת המתרגמים אונקלוס ויב"ע שאינו מלת מכפלה וחרגמוה כפלתא, ואין דרכם
על הרוב לשנות שמות העלם שלא נודעו סנות קריאת שמותיהם, והנה חרגמו מערת המכפלה
מערת כפלתא, ג"כ בסמיכות, ושדה עפרון אשר במכפלה חרגמו די בכפלתא, יראה שדעתם

ה מ ע ר

(ט) מערת המכפלה, עיין בנאור, והנה מה שאמר הרב כי לא יסמך השם העלם על החואר
שאחריו, במת"כ מלינו שמות שנסמכים אל חואריהם כמו בית הגדול (ירמ' ג"ב י"ג) עד צור
הגדול (ש"א י"ט כ"ז).

אֲשֶׁר בִּקְצָה שָׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מְלֵא
יִהְיֶה לִּי בְּתוֹכְכֶם לְאַחֲזֹת קֶבֶר:
(י) וְעַפְרוֹן יָשָׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת
וַיַּעַן עַפְרוֹן הַחֵתִי אֶת אַבְרָהָם
בְּאָזְנוֹ בְּנִיחָת לְכָל בָּאֵי שַׁעַר-

אונד אם ענה וינעם פעלרעם
לוענט, עב געבע זיא מור פֿור
דען פֿאללען ווערטה אונזל
בער צום ערכבער עכניס כ״א
איר: (י) עפרון אבער זאם
אונטער דען קינדערן חת, דא
אנטווארטעטע עפרון דעם
אברהם, דאם עס דיא קינדער
הוז הארטען פֿאר פֿאללען דיא
אונדאן מהא ויעה שטאדט

רש"י

בכסף מלא, שלם בל שויה וכן נדוד אמר
לארונה בכסף מלא: (י) ועפרון יגב
כתיב חסר אותו היום מנוהו שטר עליהם
מפני חשיבותו של חזקתם שהיה נדוד לו
עלה לנדולה: לכל בתי שער עירו, שכל
נטלו ממלאכתן ונאו לגמול חסד לשרה:

עירו

חרגום אונקלוס

בְּכֶסֶף חֲקִלְיָה בְּכֶסֶף שָׁלִים יִתְחַנְיָה לִּי
בְּיָנִיכּוֹן לְאַחְסֵנָה קְבוּרָא: (י) וְעַפְרוֹן יָחִיב
בְּגוֹ בְּנֵי חֲתָמָה וְאֲחִיב עַפְרוֹן חֲתָמָה יִת
אַבְרָהָם קָדָם בְּנֵי חֲתָמָה לְכָל עָאֲלֵי תְרַע

קרחיה

לכ

ב א ו ר

שמכפלה הוא שם המקרה, ואח"כ קראו את כל הנקעה שהיא מכפלה, ע"ש המקרה ההוא
והעשה שם העלם לה, ואין מקום לפיו זה לטענת הרמב"ן ז"ל, ומלת מַפְלָא שם נשקל ורבה
פ"י (סו"ט ע"ז), משען ומשענת (ישעי' ג' א'), והפ"י ש"ל הוזהר (שם ו'). בכסף מלא,
במגומור בכסף שלים, בכל שווי, כן פי' רש"י והרשב"ם, שלמים נמשלים לא יחסר דבר
כמ"ש עשה למחר, וכן מתורגם בל"ח: בהוככם, לעיניכם שמהו עדים, כן פירש הרשב"ם,
ור"ע ספורנו כתב נמעמד כולכם שאינו מנקש שום זמן לפרוע אליו המעות, וכן עשה בחמרו
וישקל אברהם לעפרון את הכסף וגו' לעיני בני חת עב"ל, ואפשר עוד לפרש שגם בחוככם על
לאחזת קבר, שמהיה לי לאחזת קבר בחוככם, וכן מתורגם בל"ח, ואין ראיה מן הטעמים שנמלת
בחוככם המפסיק יותר מן התביר שנמלת לי, לפי' הרשב"ם ור"ע ספורנו שגם על מלות יתנונה
לי, כי גם לפי' המתרגם האשכנזי ראוי להיות נמשטיק יותר מן יתנונה לי, כי היה כמו מלה
מוסגרת, כי שיבת אחר לאחזת קבר, ושעורו בכסף מלא יתנונה לי לאחזת קבר בחוככם:
לאחזת קבר, שתחלו כלכם לקבור בה מתי, (הרשב"ם וכן פי' ר"ע ספורנו): (י) ועפרון
ישב בתוך בני חת, לפי' ששעורו יפרש הכתוב מה שאמר בתחלה אברהם ופגעו לי בעפרון
בן חת, ולא נזכר בשום מקום איש ששמו עפרון, לכן אמר שהיה שם בן בני חת איש אחד
ועפרון שמו, וכבר כתבתי בהקדמה כי במספרי התורה יש נזהר שני דברים, הא' כי נספור
אזה ענין עיקרי וזכור לפעמים אגב גירא גם דבר שאינו עיקרי אל הספור ההוא נעשה,
אבל הוא הקדמה אל סיפור אשר יבוא עוד בתורה, פעמים יהי' הסיפור הב' קרוב אל ההקדמה
ההיא בפרשה כמו ויהיו בני נח היוולדים מן התנה שם וחס ויפת וחס הוא חבי כנען (בראשית
ט"ו), ולא הזכיר שם בני שם ויפת גם לא שארית בני חם, ולא הולך להזכיר כנען רק
בעבור הספור הבא אחריו שנתקבל כנען בעבור חם אביו, ופעמים יהיה הספור הב' רחוק
ממנה, והדרך הב' הוא בדבר שלא מצא לו מזה מקום להודיעו מקודם, יודיע ההקדמה
ההיא אחר התחלת הסיפור כמ"ש צפ' בהעלתך נפסוק ומדבר מרים ואהרן וגו' כי אשה נשית
לקח (במדב' י"ב א'), והיה הענין פה מן הדרך הב', ומ"ל אמרו שהיה שטר עליהם ובעבור
שמלת שם חסר ו"ו בדרשא אותו היום מנוהו עליהם. באוני בני חת, בקול רם שימעו כולם,
וכן מתורגם בל"ח, ואת קדם בני חתה, ויב"ע תרגם באוני בני חתה, לא תרגמו כוננת
המלה לכל באי ארץ, וכלל בתי, ומחסר ו"ו העטוף כמו שמש ירח (מנקהק ג' י"ח) ומלת
באני משמעת לעצמה ולאחרת עמה, ועיניה באוני בני חת ובאני בתי שער עירו, או שמהי'
המל"ז של לכל במקום לפני, וכן מתורגם בל"ח: באי שער, שבתים ויולדים בשער ל"ל כל

ההגות אשר כונן קסו

עירו לאמר: (יא) לא אדני שמעני
העדה נתתי לך והמערה אשר
בו לך נחתיה לעיני בני עמי
נתתיה לך קבר מתה: (יב) וישתחו
אנביהם לפני עסוד ארתי:

קאסמען תשפחאך נעמליך:
(יא) ניכס אלוץ מיין הערר:
הארע מיד! דאז פעלד האבע
איך דיר היערמיט געגעבען,
אינר ד'א האהלע, וועלכע
דאריינען איזט, וואהער אויך
געגעבען: פארט מען איינעווארט
נער לאנדסלייטע ווימאניא דיר

וידבר

געגעבען, בעגראכע נור דיינען טאדמען. (יג) דא ביקטע וך אכיהם פאר דעם פאלקע דעם
תרגום אונקלוס

קרתיה למימר: (יא) לא רבוני קביל פני
קבלא יקבית לך ומערתא די ביה לך
יקביתא לעיני בני עמי וקברתא לך קבר מתה: (יב) ויסגיד אברהם קדם עמא דארעא:

ב א ו ר

אנשי העיר ופעס יאמר באי ופעס יאמר יולאי כמ"ג כל יולאי שער עירו (בראשית ל"ד כ"ד)
וענין אחד הוא ר"ל כל אנשי העיר, וע"ה הקלור יאמר באי לנד או יולאי לנד, ופעס יאמר
שניהם כמ"ג ועמדת בשער בני העם אשר יבאו בו מלכי יהודה ואשר יבאו בו (ירמ' י"ז ט"ו):
(יא) לא אדני שמעני, לא כן אדני, אך שמעני, ותימה על יב"ש שתרגום לא אדני, כנענו
דבנוי, והנה לפי נחומ המלות ראוי להיות אדני במפסיק פחות מן הו"ק שהוא הפשט, ולא
במוק משרת הו"ק כי אינוה מזוכרת כ"כ עד שתייה ראוי למשרת, כולא ענה אלף שאף אם
היתה מזוכרת כאויה היא אל הפשט, כעבור שיש במלת שמעני יב"ש נקודות ומתנועות לפני
הנוניו כמו ויאמר אנדרס הן לי (בראשית ט"ו ג'), ויאמר אנדרס אלהים יראה לו הפה (שם
כ"ב ח'), כי הו"א נע במשנת לענין זה כתיובע, כמו בזאת קדעו (במדבר ט"ו כ"ח), ואל
ידוע מדע כי בעל הטעמים ירמו לפעמים לב' פירושים, ולכן העמיד ב' מנין ונינות במסק
וילך ראובן וישכב וכו' (בראשית ל"ה כ"ג), ופעמים העמיד באחד מלה טעם משרת לחברה
אל המלה שאחריה, ואחרת מסיק להפסיקה ממנה, כמ"ג בס' וירא על עשר בלה (לעיל י"ח
ה"א), ואם לא רלב רק בהפסיקה הנה יכול להעמיד בה רק טעם מפסיק, אבל היתה כוונתו
לב' כוונות של ב' פירושים, אשר ע"פ האחד תהיה מזוכרת לאחריה, וע"פ הב' תהיה מופסקת
מאחריה, והנה גם פה נכלל לפיכך, לא אדני באשר אמרת, אך שמעני, ומלות לא אדני
מזוכרות יחד, ואדני מופסקת מן שמעני, ואז ראוי להיות אדני במפסיק פחות מן הו"ק שהוא
הפשט, ומלת לא במהפך משרת הפשט או במקף, גם נוכל לפיכך, לא כן, אך אדני שמעני,
וע"פ תהיה מלת לא מופסקת, ומלת אדני מזוכרת, ואז ראוי להיות מלת לא במפסיק פחות
מן הו"ק שזמלת שמעני (כי ע"פ אינוה מופסקת במלת שמעני) שהוא הפשט, ואדני במוק
משרת הו"ק, לפי שכבר נא פקדו במלת לא, ולכיוון ב' הכוונות מבר מלת לא במקף למלת
אדני, ומלת אדני במוק משרת הו"ק, כן ג"ל: השדה נחתה לך, נחון הוא לך, וצא העבר
במקום הנינוני כדכתיב פעמים רבות, והסיף רא"י וכתיב מוכן הוא אללי והלואי נחתה לך כצד,
עוד כתיב רא"י וגם הדשכ"ס, דוג"ש בלע"ז, כל"א (געגעבען) געהערה אשר בו, אויך זאל
כי אם המערה אשר נקחה השדה ובמכירה, אזי נחון לך במתנה בלשון ההמעה (ההשכ"ס),
ואולי היה מושג עמקן לנזק שבהו אם תהיה בה כ"הק, או במ"ש המב"ז שלחך מוסר או מרמה
אמר לו איחן לו השדה והמערה אשר בו, כי לא יחון לאדם נכד במוהו שתיבות לו המערה
לאחזק קבר והשדה יהיה לאמר ואברהם שמת נכד וקנה הכל בדמים שהזכיר לה' לעיני בני
עמי, אנשי עמי, והכוונה למה כי הנה כל העם הנה והם היו דעוים ועדוים ואל תחוש לפסודה
או לחרה וקבור מתך, אם מעתה כי שלך היא ולא אכול לשון: (יב) וישתחו אברהם לעשרי

תרגום אשכנזי

לאנדעם, (יג) אונד רערעטע מיט עפיון, דאס עם דאז פאלק דעם לאנדעם פער- נאהם, וויא פאלנט: מעס- טעסט דוא מיך נור הארען, זא העטטע איך דאז זילבער פיר דאז פערל געגעבען; נים עם פאן מיר און! אלסדאן ווילל איך מיינען טארטען דא- זעלבסט בעגראבען. (יד) עפרון אנטווארטעט דעם אברהם.

חיי שרה כג

(יג) וידבר אל-עפרון באוני עם- הארץ לאמר אך אס-אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קה ממני ואקברה את-מתי שמה: (יד) ויען עפרון את-אברהם לאמר לו: (טו) אדני שמעני ארץ ארבע

מאח

שפראך נעמליך צו איהם: (טו) מיין הערר! הארע מיך: איין שטיק לאנדעם פאן פיער הונדערט שקל

תרגום אונקלוס

ר ש י

(יג) ומליל עם עפרון קדם עמא דארעא למימר ברם אם את עביד לי טיבו קביל מני אתן בספא דמי חקלא סב מני ואקבר ית מייתי חמון: (יד) ואתיב עפרון יח אברהם למימר ליה: (טו) רבני קביל מני ארעא

שויה

ב א ו ר

לפני עם הארץ, לעיניהם, והיתה ההשתחוויה הזאת רק לעפרון להודות לו על טובתו, כן פי' הראש"ע והראש"ם ומהר"י אברבנאל, וכן תרגם יב"ע, ונמן ליה אברהם באנפי בני חתאה, אבל לא ידעתי מדוע תרגם עם הארץ, בני חתאה, ובכל הפרשה תרגם עמא דארעא: (יג) אך אם אחה לו שמעני, לאון הרמב"ן, שעורו, אם אחה אם תשמעני, וענינו כמו אם אחת תשמעני ובא הנפל לנחץ הענין כמו סורה אדני סורה אלי (שופטים ד' י"ח), הטוב טוב אחת (זס י"א כ"ה), ולאמר עליו לאמר וגו' (דברי הימים ב' ל"ב י"ו), וכן ואני אנה אני בא (בראשית ל"ז ל'), ופניתי אני (קהלת ב' י"א וי"ג), וראיתי אני (זס י"ג), כי כל העדה כלם קדשים (במדבר י"ו ג'), כלם רידוף הענין, וכן על דעתו אם מחוט ועד שרוך נעלו אם אקח (בראשית י"ד כ"ג), שעורו, אם מחוט ועד שרוך נעל אקח מכל אשר לך, או יאמר אם אחת כאשר אמרת, כלו' שפ"ך ולבך שוים בענין, ואם תשמעני, וכן ויאמרו להם אחיהם מה אחת (שופטים י"ח ט'), ודומה ללשון הזה על דעתו למה זה אנכי (בראשית כ"ה כ"ג), כוונתו שכל אלו הפסוקים יש חסרון איזה מלית, ויאמרו להם אחיהם מה אחת (אומרים), למה זה אנכי (בעולם) וכן כאן אם אחת (איז חסד ואמת), ולו שמעני כמו ואם תשמעני, וחסר וי' החבור בדרכה להחסר לפעמים), אילי זה דעת אונקלוס שאמר אם את ענד לי טיבו שתעשה רצוני כאשר אמרת עכ"ל הרמב"ן, אבל רש"י פי', לו הלוזי, אם אחת לו שמעני הלוזי ותשמעני, ומפרש שמעני שהוא ליווי במקום עתיד, וכאשר מלאנו לרוב עתיד במקום ליווי, והטעם מסניס לפירושו שמוטעם אם-אתה לו במקום עתיד, ולפי ת"א והרמב"ן שאם אחת הוא מאמר נפרד מן לו שמעני, ראוי להיות אתה נטפחז ולו כמונח: נחתי כסף השדה וגו', אונקלוס ויב"ע תרגמו, אתן, ולפי דעתם הוא עבר במקום עתיד, וכבר כתבתי דעת רש"י והראש"ם, והמתרגם האשכנזי תרגמו שהוא עבר מורכב, אחר שארץ לך אז הוא עבר, וחבר המאמר הזה לשלפניו באופן זה, הלוזי שתשמעני, אז הי' הכסף כבר נתון לך. ולכן אני מבקש עתה קחבו ממני ואז אקברה את מתי שמה, ואף כי גלות הוא, מ"מ הנה הוא נגד הנגינה, שגלת שמעני באמת: (טו) ארץ ארבע מאת שקל כסף, ארץ שאינה שוה אלא ארבע מאות שקל כסף: ביני

מֵאֵת שֶׁקֶל-כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מֵה־
הוּא וְאֵת-מִתְּךָ קִבֵּר: (טו) וַיִּשְׁמַע
אֲבִרְהָם אֶל-עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקַל
אֲבִרְהָם לְעֶפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף אֲשֶׁר
דִּבֶּר בְּאָזְנֵי בְנֵי-הָאֲרָבִיעַ מֵאוֹת
שֶׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לְסַחֵר: * (יז) וַיִּקְמוּ
שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בְּמַכְפֵּלָה אֲשֶׁר

לשני

תרגום אשכנזי קסח

שקל זילבער, וואס בעדייטעט
דאָ צווישען מיר אונד דיר?
בעגראַבע נור דיינען מאַרטען.
(טו) אברהם מערקטע דיא
וואַרטעדעס עפרון, אונד ער
אברהם, וואָג איהם, דעם
עפרון, דאָו זילבער צו, וועל
דעם ער בעשטיממט האַטטע,
דאָס עס דיא קינדער חח דער-
נאָהמען, פֿיער הונדערט שקל,
נעמליך, בייא יעדעם קויפֿ-
מאַננע אויסצוגעבען. (יז) דאָ
דורך בעשטאָד עפרון'ס פֿעלד, וועלכעס צו מכפלה וואַר, דאָו פֿאַר מאַראַ לענגט,

דאָו

ר ש י י

תרגום אונקלוס

שָׁוִיאַ אַרְבַּע מָאָה סְלַעִין וְכֶסֶף בִּינָא וּבִינְךָ
מָה הוּא וַיַּח מִיְחַד קִבֵּר: (טו) וַקִּבֵּל אֲבִרְהָם
מִן עֶפְרוֹן וַהֲקֵל אֲבִרְהָם לְעֶפְרוֹן יַח כֶּסֶפָא
דִּי מַלִּיל קָדָם בְּנֵי הַתְּאָה אַרְבַּע מָאָה סְלַעִין
וְכֶסֶף מִתְּקִיבֵל סְחֹרָא בְּכָל מְדִינְתָא: (יז) וַקָּמוּ
חֲקֵל עֶפְרוֹן דִּי בְּכַפְלָתָא דִּי קָדָם מְמָרָא
חֲקֵלָא

נתחיו לך כבר: (טו) ביני ובינך. בין אני
איהניס כמונו מה היא תשובה לכלום
אלא הנח את המכר ואת מתך קבור:
(טו) וישקול אברהם לעפרון. חסר וי"ו
לפי שאמר הרבה ואפילו מעט לא עשה
נטל ממנו שקלים גדולים שהן קטריין
שאמר עובר לאומר שמתקבלים בשקל בכל
מקום ויש מקום ששקליהן גדולים שהן
קטריין לנטינה ר"ש בלע"ז: (יז) ויקם
שדה עפרון. חקימה היחה לו שילא מיד

ב א ו ר

ביני ובינך, בין אני איהניס כמונו, או אני עשירים כמונו: מה הוא, תשובה וישלך לקחתה
נחם, כן פי' הרש"ם: ואח מתך קבר, נחם: אס תרצה: (טו) וישמע אברהם אל עפרון,
יש שמיעה שהוא לשון הבנה כמו גוי אשר לא תשמע לשנו (דברים כ"ח מ"ט), לכשמע (מלכים
א' ג' ט'), וכן כאן פירושו שהבין כי חפץ בעד השדה והמערה ארבע מאות שקל כסף, וכן
מתורגם בל"א, אבל בעבור שנחלוה עם מלת אל, נ"ל יותר לפרשו לשון קבלה שקבל עליו לתת
נאשר רמז לו: וישקל, פרע כמו או כבר כסף תשקול (מלכים א' כ' ל"ט), (ר"ע ספורנו),
ונ"ל כי רוב הפעלים משרש שקל אשר יתלוו עם למ"ד לאחריהם מורים על הפרעון עם המשקל
יחד, ורובם הבאים בלא למ"ד יורו על המשקל לבד, ולכן נאמר ואקנה את השדה מאת חנמאל
בן דדי אשר בענתת ואשקלה לו את הנסף שנעה שקלים ועשרה הכסף, ואכתב בספר ואחתם
ואעד עדים ואשקל הכסף במאזניים (ירמיה ל"ב ט' וי'), הא' עיקר בוונתו על הפרעון ולכן
בא אחרי מלת לו, ובל"א (זו - וויגען), והב' אין בוונתו רק על מעשה המשקל, ולכן מפורש
אחרי במאזניים, ובל"א (וויגען), ובאן שבל למ"ד אחרי, לעפרון, יהי' באורו על הפרעון
עם המשקל יחד, ולכן מתורגם בל"א (ער וואָג, וכו' דאָו זילבער זי): עבר לסחר, מלת עובר
נאמרה על הכסף על דרך ההשאלה לפי שהכסף פעמים לוקח אחרו הסוחר ופעמים נותן אותו
באלו הוא עובר ושז תמיד ליד הסוחר, ור"ל כסף מלא במשקלו כמו שנושאים ונותנים בו
הסוחרים כי הם מדקדקים במשקל, וגם כסף לרוף שמתקבל בכל מיני סחורה וכן ביהודיע
מלניו כסף עובר (מלכים ב' י"ב ה'), טוב בכל מקום, ורש"י פי' שנתן לו שקלים גדולים שהם
קטריין לנטינה ר"ש בלע"ז, מלשון (לענטנער) בל"א: לסחר, נקרא החגר כן לפי שהוא סוגב
את הארכות תמיד עובר ושז, כי תרגום סניב, סחור: (יז) ויקם שדה עפרון וגו' נתקיים
ועמד

לפני מִמְרָא הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה
 אֲשֶׁר-בּוֹ וְכָל-הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה
 אֲשֶׁר בְּכָל-גְּבֻהוֹ סָבִיב:
 (יח) לְאַבְרָהָם לְמִקְנֵה לְעֵינֵי בְנֵי-
 חַת בְּכָל בְּאֵי שַׁעַר-עִירוֹ:
 (יט) וְאַחֲרֵי-כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת-
 שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶרֶץ-מְעָרַת שְׂדֵה

השכפלה

דאן פֿעלד מיט דער האהלע
 אין דעמועלבען, מיט אללען
 ביימען אויף דעם פֿעלדע, דיא
 אין דעם גאנצען בעצירקע
 אומהער ווארען, (יח) דעם
 אברהם צום אנקויף פֿאר דען
 אויגען דער קינדער חת, אל-
 לער דערען, דיא אין דאן
 טהאר ווינער שטאדט קאמ-
 מען (יט) גאנצהער בעגריב
 אברהם זיינע פֿרויא שרה
 אין דער האהלע אויף דעם
 פֿעלדע צו מכפלה פֿאר

ר ש י

תרגום אונקלוס

חֲקֵלָא וּמְעָרָתָא דִּי בֵּיהּ וְכָל אֵילָנֵי דִּי
 בְּסִקְלָא דִּי בְּכָל תְּחוּמֵיהּ סְחֹר סְחֹר:
 (יח) לְאַבְרָהָם לְזַבְינֵיהּ לְעֵינֵי בְנֵי תְּחָרָה

הדייט ליד מלך, ופשוטו של מקרא ויקס
 השדה והמערה אשר בו וכל העץ לאברהם
 לשקנה וגו': (יח) בכל באי שער עירו.
 בקרב כלם ובמעמד כלם הקנהו לו:

בְּכָל עֲאֵלֵי תְּרַע-קְרָתֵיהּ: (יט) וּבְחַר בֶּן קָבַר אַבְרָהָם יֵת שָׂרָה אִתְחִיָּהּ בְּמְעָרַת חֲקֵל

כשלהא

ב א ו ר

ועמד הסד: בידו, וכל הפסוק הזה נמשך אל הפסוק שאחריו, ויקס שדה וגו' והמערה וגו'
 וכל העץ וגו' לאברהם למקנה וגו', ולפי שהוא מאמר ארוך להיותו פסוק אחד, חלקו בעל
 הטעמים לשני פסוקים. ולפי שמלת ויקס הוא נושא המאמר אל מלות לאברהם לשקנה,
 ושארית הפסוק היא כמו מאמר מוסגר, לכן בא סביב בסוף פסוק, כדין המאמר המוסגר
 שמפסיק יותר מכל הטעמים שלפניו אשר עד נושא המאמר, כי יש בפסוק הזה אחת, ואין
 גדול מאנו רק הס"פ, וענינו, ויקס שדה עפרון (אשר במכפלה אשר לפני ממוא השדה
 והמערה אשר בו וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבלי סניב): לאברהם למקנה וגו', וכן ועשו
 לי מקדש (ושכנתי בתוכם): ככל אשר אני מראה 'אותך וגו' (שמות כ"ה ט' וט'): אשר
 במכפלה, סימן אל שדה עפרון שהוא בנקעה הנקראת מכפלה: אשר לפני ממוא, בחמלת
 ההקפה נראה שהוא סימן על נקעת המכפלה לדעת היכן היא הנקעה ההיא, אבל לפי
 היא ראוי להיות עפרון בטעם מפסיק יותר מהטעם שבמלת מכפלה, וראוי להיות בטעמים
 שלו, ויקס | שדה | עכרון | אשר | במכפלה || אשר | לפני | ממוא, ולכן נ"ל כי גם
 אשר לפני ממוא הוא סי' אל שדה עפרון, והודיע הכתוב "שהי" ש"ה אעפרון בנקעת המכפלה
 והי' לפני ממוא, כלומר באותו חלק מן המכפלה שהוא לפני ממוא, לא בחלק אחר משני,
 כי משמעות כוונת המאמר שגם לשמן שדה עפרון, ולא להודיע עתה אנה חמלא המכפלה:
 (יח) למקנה, שם לכל דבר הנקנה, ונמלא גם מקנה בסגול, מקנה השדה (בראשית מ"ט ל"ב),
 הנפרד מקנה, ונא הלידי נעבור הסמיכות, אבל שאר מקנה הכא בסגול הוא רק על הנהמות:
 לעיני בני חת, אנשי המקום: בכל באי שער עירו, כל עובר ושם. והכוונה בקרב כולם
 ובמעמד כלם הקנהו לו, ולפי הרש"ם לאברהם למקנה, קם לאחר נתינת הכסף כדכתיב
 ונתן הכסף וקם לו (כוונתו על הפסוק ויסף חמשיית כסף ערכך עליו וקם לו (ויקרא כ"ז י"ט),
 ולא דקדק להביא לשון הכתוב רק ענינו), אבל לחזות קבר מאת בני חת לא קם והוחזק
 לאברהם עד שקבר שרה אשתו אז ויקם לחזות קבר מאת בני חת עכ"ל, ובכך כתבתי כי לעשות
 שם בית הקברות הולך להסמכת כולם, וכן כתב ר"ע ספורנו, והטעם כי יזיק לשדוהיהם
 הקמוכים אל האצורה: (יט) אל מערה, כמו במערת, כי מלת אל משמש לפעמים בארץ

המכפלה על פני ממרא הוא
חברון בארץ כנען: (כ) ויקם
השדה והמעררה אשר יבו
לאברהם לאחות קבר מאת
בני חת: (ח) כד (ה) ואברהם
זקן בא בימים ויהוה ברוך את
אברהם בכל: (ג) ויאמר אברהם

חרגום אשננזו קסט

ממרא ראסועלפע איזת חברון
איים לאנדע פנען: (ג) ויקם
בליעב דאז פעלר מיט דער
האחלע הארץ דעם אברהם
עום ערבבענדע בנים פאך דען
קונדערן חת. מחסא
כד (ח) אברהם ווארד אלט,
האטטע האהעם אל-
טער עררייטט, אונד דער ענין-
נע האטטע איהן געווענעט אי-
בעראלל: (ג) דא שפאך
מיי איהן אהרם אברהם
אז ר' ש"ס'י צו פראש

חרגום אונקלום

כפלה על אפי ממרא היא חברון בארעא
דכנען: (כ) ויקם חקלא ומערתא די ביה
לאברהם לאחסנת קבורא מן בני חתאה:
כד (ח) ואברהם סיב עאל ביומיו ויבריק ית אברהם בבולא: (ג) ויאמר אברהם

באור

ז"ת כמו והמדינים מכרו אתו אל מזרים לפוטיוסר וגו' (בראשית ל"ג ל"ו) סי' במלכים, ואל
הארון חתן את העדת (שמות כ"ה כ"ח) כמו בארון, וכן ת"א במערת, וכן מתורגם כל"ח:
(כ) ויקם השדה וגו', כבר כתבתי סי' הרש"ס ור"ע ספורנו ז"ה, אבל לפי פשוטו הוא כלל
הנא אהה הפרט, וכן מתורגם כל"ח (חזון בויבע), ומלת ויקם לאון זכר שכ על השדה שהוא
לאון זכר, ומוטבת אשרת עמה גם אל השערה, וכאלו אמרו ויקם השדה ויקם המערה, ובפי
טבע הלשון כנזר פעל אחד על גני שאת יסול הפעל על הדבק בו אם זכר אם נקבה כמו
ותדבה מרים ואתרן במה (במדבר י"ב ט"א) באורו ותדבר מרים וידבר אהרן, ונא ותדבר בלאון
נקבה בענוה מרים הדבק בו, וזכ"ס על הרוב: (א) ויקם חקלא ומערתא די ביה
כד (א) ואברהם זקן, לדעת הרד"ק בשרשים שיש זקן הוא חתן, ובעל מ"י כתב שנסתקוואו
פי' שהיה פעל עבר או חתן, ונכון שהוא עבר כחברו בא כומים: בא בימים, הוא
הרמת גטיל הזקנה והל' עתה בן ק"מ שנה. ואף שגם כשהיה בן כ"ע שנה ושרה בת ג' לאמר
עליהם באים בימים, הנה שם הוא כינוני שהתחילו לכוף בימי הזקנה אבל כאן הוא עבר, כן
כתב הרמב"ן: וה' ברוך את אברהם בכל, באורך ימי' ועושר וכבוד ובנים מכל זמלת הזדס,
והנה הפסוק הזה הוא הקדמה חל כל הספור הנא אחריו, ע"ד וחס הוא אבי כנען (בראשית
ט"ו י"ח), באופן זה, ואברהם זקן בא בימים, והגיע העת להשיא את בנו נחישו, וה' ברוך את
אברהם בכל, להודיע שלא מחמת חוסר נשים בארץ כנען שלח היו רובים להודווג לו שלח את
עבדו למשפחתו, שהרי נחמד בכל, וכל העולם מתאווים להודווג לו אבל הוא לא רצה כלל
משפחתו

המערה

(כ) ויקם, וזוה גאה חלית הספור והוא שגבר היה לאברהם: נחלק ואחוז קבר, בארץ הנקמת
וידוע כי בימים ההם המקום אשר בחברון קבר לא לפס לגדס היה, אבל הוא מיועד להקבר
שמה כל בני משפחתו, ואל"כ כבר התווק אברהם בארץ סי חב לו פה קבר ז"ת סב
BERESCHITH. כב 22